

การบำบัดรักษาแนว DIR /Floortime

คุณหมอกรินสแปนและคณะได้วางรูปแบบการแก้ปัญหาและการกระตุ้นพัฒนาการสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องในการสร้างปฏิสัมพันธ์และสื่อสารกับผู้อื่น ท่านเรียกแนวนี้ว่า **Developmental Individual Difference Relationship-Based (DIR) Model**

- **Developmental** : พัฒนาการของการมีปฏิสัมพันธ์ การสื่อสาร และความคิด โดยมีความต้องการและอารมณ์เป็นแรงจูงใจ
- **Individual Difference** : คำนึงถึงความแตกต่างของระบบการรับรู้ การประมวลข้อมูล และการสื่อสารการกล่ามเนื้อของเด็กแต่ละคน
- **Relationship-Based** : ใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลกับเด็กเป็นสำคัญ

DIR/Floor time ประกอบไปด้วยวิธีการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. **Floortime** เป็นช่วงเวลาพิเศษที่สมาชิกในครอบครัวใช้ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ในบรรยากาศที่อบอุ่น เป็นสุข สนุก และรู้สึกปลอดภัย พ่อแม่หรือผู้ดูแลใช้เวลาไปกับเด็กโดยมีจุดมุ่งหมายชัดเจนเพื่อกระตุ้นพัฒนาการกิจกรรมที่เลือกเป็นกิจกรรมที่เด็กสนใจและตรงกับระดับพัฒนาการ เด็กเป็นผู้นำและคิดกิจกรรม ส่วนพ่อแม่คอยหาจังหวะหรือสร้างสถานการณ์ให้เด็กคิดแก้ปัญหา สื่อสารโต้ตอบ ต่อเติมความคิดและอารมณ์ซึ่งกันและกัน เด็กเกิดความรู้สึกสนุก สนใจ เกิดแรงจูงใจในการทำกิจกรรมต่างๆด้วยตนเอง

2. **การฝึกทักษะที่บ้าน** เป็นการฝึกเพื่อช่วยให้เด็กพัฒนาความสามารถใหม่ๆ เช่น การช่วยเหลือตัวเองและการฝึกทักษะพัฒนาการด้านต่างๆ การฝึกเพื่อแก้ไขความบกพร่องพื้นฐานของสมอง

3. **การฝึกอย่างเป็นระบบ** เป็นการฝึกกับนักวิชาชีพเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเฉพาะด้าน

มุมมองด้านพัฒนาการ

การประเมินพัฒนาการของเด็กทั่วไป นิยมแบ่งหัวข้อประเมินเป็น 5 หัวข้อ ได้แก่ พัฒนาการของกล้ามเนื้อมัดใหญ่ กล้ามเนื้อมัดเล็ก พัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์และสังคม แต่การประเมินดังกล่าวอาจจะไม่เหมาะสมกับเด็กที่มีพัฒนาการไม่สมดุลอย่างเด็กออทิสติก ซึ่งอาจมีความสามารถด้านใดด้านหนึ่งโดดเด่นเป็นพิเศษ เช่น สามารถท่องจำชื่อเมืองหรือชื่อประเทศได้ทุกประเทศในโลก แต่กลับมีปัญหาด้านการสื่อสาร การดำเนินชีวิตประจำวัน และการเข้าสังคม เด็กออทิสติกบางคนสามารถใช้คำและรูปประโยคได้สมวัย แต่การพูดมักจะไม่เป็นธรรมชาติ และไม่ถูกกาลเทศะ

ดังนั้น การประเมินที่เหมาะสมจึงต้องอาศัยวิธีการที่แตกต่างกันออกไป โดยจะต้องพิจารณาที่ความสามารถซึ่งใช้การได้คำว่า "ใช้การได้" ในที่นี้หมายถึง การสื่อสารที่สามารถสื่อและรับข้อมูลได้ครบถ้วนถูกต้องตามอารมณ์ และความต้องการทั้งของผู้ส่งและรับสาร

คุณหมอกรินสแปนและคณะได้ร่วมกันสร้างแบบประเมินที่เรียกว่า **Functional Emotional Development** เพื่อใช้การประเมินพัฒนาการทางอารมณ์ โดยแบ่งระดับพัฒนาการเป็น 6 ระดับ ดังนี้

พัฒนาการระดับที่ 1 (แรกเกิด – 3 เดือน) สงบ สนใจ จดจ่อกับโลกภายนอก

1. สามารถจดจ่อกับการเล่นแบบ sensory motor
2. สนใจจดจ่อกับของเล่น หรือ เหตุการณ์รอบตัว
 - with prompt
 - without prompt
3. สนใจจดจ่อกับการสื่อสารกลับไปกลับมา
 - กับผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด
4. สนใจจดจ่อในการทำกิจกรรมกับ
 - เด็กวัยใกล้เคียงกัน
 - กับกลุ่มเด็กวัยใกล้เคียงกัน
5. สงบและจดจ่อได้ทุกสถานการณ์

พัฒนาการระดับที่ 2 (2– 5 เดือน) มีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น

1. มีสัมพันธภาพกับคนใกล้ชิด ในการเล่นที่สนุกสนาน
2. มีสัมพันธภาพกับคนที่เล่นสนุก ได้ต่อเนื่องยาวนานขึ้น
3. มีสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้
 - แม้จะรู้สึกหงุดหงิด
 - ในอารมณ์ที่หลากหลาย เช่น กลัว ตกใจ อิจฉา
4. มีสัมพันธภาพกับ ในการสื่อสารโต้ตอบกลับไปมาได้อย่างต่อเนื่อง
5. มีสัมพันธภาพกับเด็กวัยใกล้เคียงกัน
 - with prompt
 - Without prompt
6. มีสัมพันธภาพกับกลุ่มเด็กวัยใกล้เคียงกัน

พัฒนาการระดับที่ 3 (4–9 เดือน) สื่อสารด้วยภาษาท่าทาง

1. Respond กับคนใกล้ชิดที่มาเล่นด้วย
2. Initiate communication เมื่ออยากได้สิ่งที่ต้องการ
3. มีการโต้ตอบกลับไปมาในการเล่นหรือกิจกรรมที่เด็กสนใจอย่างมาก
4. อารมณ์และความรู้สึก
 - เด็กแสดงอารมณ์และความรู้สึกทางสีหน้า
 - สามารถโต้ตอบกลับไปมาได้ ในอารมณ์ต่างๆ

5. มีการโต้ตอบทางสีหน้าท่าทางกับเด็กคนอื่น

- with prompt
- กับเด็กที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี
- Without prompt

พัฒนาการระดับที่ 4 (9-18 เดือน) แก้ปัญหาได้

1. สื่อสารให้ได้สิ่งที่ต้องการ โดยใช้กิริยา หรือ คำ
2. เด็กสามารถทำงานหลายขั้นตอน (motor planning and sequencing)
 - ได้ด้วยตัวเอง เช่น ลากเก้าอี้มาหน้าตู้กับข้าว ปนขึ้นไปหยิบขวดใส่ขนมลงมา เปิดฝา หยิบขนมออกมา แล้วหันมามองหน้าแม่
 - โดยมีปฏิสัมพันธ์กับคนใกล้ตัว เพื่อให้ทำสิ่งที่เขาต้องการ เช่น หยิบรถของเล่น แล้วไปดึงมือพ่อพาไปที่แขวนกุญแจ กระทบมือพ่อ เมื่อพ่อหยิบกุญแจ ก็จูงมือพ่อไปที่หน้าประตู

พัฒนาการระดับที่ 5 (18-30 เดือน) เล่นสมมติ/แยกเรื่องจริงกับเรื่องสมมติได้

1. เด็กเล่นสมมติ
 - โดยเลียนแบบท่าทางจริง
 - โดยใช้คำพูดเลียนแบบ
 - ใช้ทั้งท่าทางและคำพูด
 - การเล่นสมมติมีรายละเอียด เพิ่มขึ้น มากขึ้น และพูดโต้ตอบในชีวิตประจำวันมากขึ้น
 - เริ่มมีจินตนาการในการเล่นสมมติว่าตนเองเก่งกล้าเกินจริง เช่น เหาะได้ มีกำลังมหาศาล
 - เล่นสมมติได้หลายบทบาท
2. พูดบอกความต้องการของตนเองได้
3. เริ่มสนทนาโต้ตอบได้
4. พูดโต้ตอบในชีวิตประจำวันมากขึ้น แล การเล่นสมมติมีรายละเอียด เพิ่มขึ้น มากขึ้น
5. เริ่มคาดเดาความรู้สึกหรือการกระทำของผู้อื่นได้ ในสถานการณ์ต่างๆ เช่น ถ้าแอบถอดปลั๊กไฟแม่จะโกรธ

พัฒนาการระดับที่ 6 (2 - 4 ปี) โต้ตอบการสนทนาเชื่อมโยงเหตุและผลได้

1. โต้ตอบการสนทนาทั้งในชีวิตจริงและการเล่นสมมติทุกครั้ง
2. ตอบคำถามที่ขึ้นต้นด้วย ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร และ ทำไม
3. รู้จักโต้เถียง ตอรอง ตัดสินใจที่จะเลือกทำอะไรหรือไม่ทำอะไรได้เอง
4. เชื่อมโยงเหตุและผลได้ทุกเรื่อง (ไม่สะเปะสะปะ ไม่เปลี่ยนประเด็น ไม่เปลี่ยนเรื่อง)
5. เข้าใจมิติเรื่องเวลา
6. เข้าใจมิติเรื่องสถานที่

7. สามารถบอกสาเหตุของการกระทำและความรู้สึกของตนเองได้ทุกอารมณ์
8. สามารถเปรียบเทียบความคิดและความชอบของตนเองกับของผู้อื่นได้
9. สามารถบอกตัวเลือกและตัดสินใจเลือกได้
10. เล่นสมมติเป็นเรื่องราว มีจุดเริ่มต้น การดำเนินเรื่อง และมีตอนจบ

การใช้เทคนิค DIR/Floortime จะทำให้ลูกหายจากเป็นออทิสติกหรือไม่

จากการติดตามผลการรักษาเด็กออทิสติกจำนวน ๒๐๐ รายที่พ่อแม่ตั้งใจส่งเสริมพัฒนาการลูกเป็นเวลอย่างน้อย ๒ ปี ตามแนวทาง DIR/Floortime พบว่า

๕๘% ของเด็กจัดอยู่ในกลุ่ม “ดีถึงดีเด่น” เด็กกลุ่มนี้สามารถพัฒนาไปได้ไกลกว่าที่เคยคาดการณ์กันว่าเด็กออทิสติกจะพัฒนาไปได้ กล่าวคือเด็กมีสัมพันธภาพกับคนใกล้ชิดได้อย่างอบอุ่น สร้างสรรค์ ยืดหยุ่นและมีชีวิตชีวา โดยไม่หลงเหลืออาการแสดงของภาวะออทิสซึม ไม่ว่าจะเป็นอาการแยกตัว กระตุ่นตัวเอง หรือทำอะไรซ้ำซาก

๒๕% จัดอยู่ในกลุ่ม “ปานกลาง” เด็กพัฒนาได้ช้ากว่ากลุ่มแรก แต่มีพัฒนาการไปได้เรื่อยๆ เด็กมีสัมพันธภาพกับผู้ใกล้ชิดได้อย่างแน่นแฟ้น ใช้ภาษากายได้อย่างต่อเนื่อง บางรายพูดเป็นวลี บางรายสามารถตอบคำถาม “ทำไม” ได้ เด็กกลุ่มนี้ไม่หลงเหลืออาการและอาการแสดงของภาวะออทิสซึมเช่นกัน

๑๗% ของเด็กอยู่ในกลุ่มที่ยังแสดงความบกพร่องให้เห็น มักเป็นเด็กที่มีภาวะแทรกซ้อน เช่น มีอาการชักร่วมด้วย เด็กกลุ่มนี้พัฒนาไปได้ช้ามาก สื่อสารด้วยภาษากายได้บ้าง บางคนพูดได้เป็นวลีหรือคำสั้นๆ เด็กยังคงแสดงอาการของภาวะออทิสซึมอยู่

อ้างอิง : คู่มือการพัฒนาเด็กออทิสติกแบบองค์รวม (เทคนิค DIR/ฟลอร์ไทม์) โดย รศ. พญ. กิ่งแก้ว ปาจริย์

